

Barcelona, ciutat brechtiana

El 10 de febrer de 1898 naixia a Augsburg (Alemanya) el dramaturg Bertolt Brecht. Cent anys després, un seguit d'actes recordaran una figura cabdal del teatre contemporani i un dels autors que ha deixat un solc més profund en el teatre català.

"Barcelona és la ciutat brechtiana per excel·lència del país", afirma sense vacil·lacions el director, escriptor i dramaturg Ricard Salvat, un dels homes que més ha contribuït a la introducció i difusió de l'obra de Bertolt Brecht al nostre país. L'afirmació no és gratuïta. Ja a final de la dècada dels 50, Barcelona va conèixer, tímidament, les primeres paraules de Brecht dalt d'un escenari.

"Pel que he pogut constatar, el primer acte públic, amb criteri professional, al voltant de Brecht va ser a la Cúpula del Coliseu l'any 1956. Es tractava d'una lectura poètica a càrrec del professor Bartomeu Olsina", explica Salvat, autor de *La tècnica teatral de Bertolt Brecht* (Oikos-Tau, 1966) i *Bertolt Brecht* (Edicions do Castro, 1988).

Darrere aquesta manifestació inicial vingueren, al llarg dels anys 60, un seguit de petits muntatges, bàsicament a càrrec de grups teatrals d'art i assaig i de col·lectius d'estudiants i aficionats que aprofundien en el contingut artístic i ideològic de Brecht. L'any 1963 arribava la primera de les seves obres que es representava al país amb taquilla oberta al públic, si bé no a càrrec d'un col·lectiu professional. Es tractava de *L'òpera de tres rals*, muntatge que, sota la direcció escènica de Frederic Roda, amb música d'Antoni Ros Marbà

i traducció de Joan Oliver i Feliu Formosa, va acomiadar les activitats de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona. El Palau de la Música Catalana es va omplir de gom a gom durant les dues funcions que se'n van oferir, abans que les auto-

El 1963 arribava la primera de les seves obres que es representava al país amb taquilla oberta al públic, si bé no a càrrec de professionals.

ritats de l'època en prohibissin les representacions, rebudes pel públic en un clima d'autèntica eferescència.

Tres anys més tard, el 21 de desembre de 1966, se'n va fer la primera representació verament professional. Al Teatre Romea, la Companyia Adrià Gual va oferir *La bona persona de Sezuan*, interpretada per Núria Espert. La traducció del text era de Carme Serallonga i la direcció, de Ricard Salvat, que a la mateixa època explicava el seu curs de tècniques

brechtianes a l'Escola Dramàtica Adrià Gual, de la qual era fundador. L'obra va tenir un èxit sonat i un any més tard, Salvat la va dirigir en espanyol, a Madrid, com a director convidat de la companyia Núria Espert.

El març del 65, el Teatre Poliorama acollia l'estrena de *La òpera de tres peniques*, dirigida per José María Loperena. Un muntatge més acostat al musical, de text sensiblement reduït i amb un repartiment estel·lar: el cantant Luis Aguilé de Mackie i Amparo Soler Leal en el paper de Polly. Tota una concessió al gran públic.

L'interès per Brecht, clarament vinculat a la contingència social i política, va mantenir-se tota la dècada següent. Dins una llarga llista, trobem aquests anys els espectacles poètics de Feliu Formosa, que ja n'havia fet una primera lectura l'any 1958; una nova proposta de Salvat, *Un home és un home*, i molt especialment, les aportacions del Teatre Lliure, que dins la temporada 1976-77 oferí *Ascensió i caiguda de la ciutat de Mahagonny*, amb direcció musical i escènica de Carles Santos i de Fabià Puigserver respectivament. L'any següent, el teatre de Gràcia torna a repetir l'autor alemany amb *La vida del rei Eduard II d'Anglaterra*, una adaptació de Brecht sobre un text de Christopher Marlowe. El muntatge, dirigit per Lluís Pas-

qual, tenia entre els seus intèrprets Josep M. Flotats.

Un altre esdeveniment important en la cronologia brechtiana a Catalunya arriba el 1984, quan Mario Gas dirigeix *L'òpera de tres rals* al Teatre Romea. Va ser una versió agosarada que situava l'acció a la Barcelona de l'Exposició Universal del 1929. "Vaig pensar en un tractament que encaixés bé amb una estètica nostra, però sense perdre de vista la idea original", recorda el director. L'any 1986 va ser especialment prolífic per al coneixement de l'escriptor alemany, potser perquè, com ara, també fou un any commemoratiu: el del trentè aniversari de la seva mort. El mes de maig, el Mercat de les Flors obria les portes al Berliner Ensemble, formació que havia creat i dirigit Brecht mateix, i que proposà dos espectacles, *El cercle de guix caucasià* i *L'òpera de tres rals*. Però la visita no va acabar de satisfer els més coneixedors del que era i havia estat el teatre de Brecht. "Pels brechtians de tota la vida allò era impresentable, i no era a l'alçada del millor Brecht ni del millor Berliner. No tenia res a

veure amb el gran moment dels 60", recorda Salvat. Tot i així, va ser la primera vegada que la mítica companyia visitava una ciutat ibèrica.

Pocs dies després, i al mateix escenari, Lluís Pasqual dirigia *Madre Coraje y sus hijos*, amb Rosa M. Sardà de protagonista, i el dia 3 de desembre, també al Mercat, Konrad Zschiedrich dirigia *La Santa Joana dels escorxadors*. Però abans, i dins la programació del Festival d'Estiu, l'actriu Carme Sansa i la ballarina Avelina Argüelles ja havien interpretat, a la Casa de la Caritat, *Els set pecats capitals*. L'any 1988 el Lliure va presentar el seu tercer Brecht, *La bona persona de Sezuan*, sota la direcció, un altre cop, de Puigserver. Un any després, *El casament dels petits burgesos* va entrar en la programació del Grec 89. De la dècada dels 90, força més parca, cal destacar el muntatge d'*Un home és un home*, que, dirigit per Pau Monterde, va inaugurar, el 1991, el Teatre Alegria de Terrassa; el *Galileo Galilei* de Calixto Bieito al Mercat de les Flors i una nova proposta de *L'òpera de tres rals*, a càrrec del

Grup de Teatre dels Amics de les Arts de Terrassa.

Una manera de fer teatre. La llista és llarga, però incompleta. "La tendència ha estat de fer els textos més coneguts", puntualitza Salvat. "Crec que Brecht, en el fons, continua essent un gran desconegut a Catalunya –opina Pau Monterde, avui director de l'Institut del Teatre–. La seva obra s'hi va representar fragmentàriament durant un temps i després se n'han anat veient coses de forma esporàdica. Això és natural: un autor s'identifica amb unes idees determinades i després, quan passen de moda aquestes idees, sembla que l'autor també hi passi".

Tot i així, l'empremta de Brecht en el teatre català és innegable. "En aquell moment valia la pena de representar-lo perquè semblava que allò que deia millorava el moment sociopolític que vivíem", recorda l'actriu Carme Sansa. "Indubtablement –opina Monterde– Brecht va exercir una influència molt important en tot el teatre català dels anys 70, sobretot en la manera de fer teatre. Vull dir un te-

Imatge d'Ascensió i caiguda de la ciutat de Mahagonny (1977), amb direcció musical i escènica de Carles Santos i Fabià Puigserver, respectivament. L'interès per Brecht es va mantenir molt especialment gràcies a les aportacions del Teatre Lliure de Barcelona.

atre molt ideològic i preocupat pel missatge a transmetre. De Brecht, se'n va agafar sobretot aquest aspecte, i segurament que també va calar-ne alguna cosa d'ordre formal. De totes maneres, i deixant de banda autors molt contemporanis, hauríem de retrocedir a Ibsen, a principi de segle, per trobar un altre autor que hagi tingut tanta influència en el teatre català”.

Feliu Formosa, autor de moltes de les traduccions que han pujat a l'escena catalana aquests darrers anys, és més sever i creu que no s'ha arribat a fer una representació gaire rica amb tots els recursos que ell proposa. “No s'ha aprofitat prou, tot i que la seva influència és força inevitable quant a representació teatral”. Per una altra banda Formosa creu que aquesta influència no s'ha deixat sentir a nivell dramàtic. “El teatre català ha anat cap a les fórmules de comèdia ur-

ba. És un nou realisme que no té en compte Brecht. La nova dramaturgia catalana no és brechtiana”.

L'escaiença d'aquest aniversari planteja una reflexió sobre l'autor alemany. Quina és la vigència de Brecht a les acaballes del segle XX? I, sobretot, quina actualitat tenen el seu teatre i els seus plantejaments escènics? Pau Monrdev creu que ha arribat el moment d'atrevir-se a abordar-lo, però no pas des d'una perspectiva escolàstica, sinó personalitzada. Una opinió que comparteix Mario Gas, que confessa que té en cartera un ambiciós projecte al voltant de Brecht: “Sempre és un bon moment per a interpretar Brecht, però no un Brecht ortodox, sinó un Brecht que arribi a descol·locar”. Un Brecht, en definitiva, allunyat de la imatge d'autor dogmàtic i seriós que tots els qui el coneixen neguen amb rotunditat: “Brecht era l'home més

divertit del món”, sentència Salvat.

De moment, i ja abans de començar l'any Brecht, se n'han estrenat tres muntatges: *Parracs*, dirigit per Joan Castells; *Hola, Brecht*, interpretat per Feliu Formosa, Josep M. Mestres i Isabel Soriano, i *De l'amabilitat del món* (Bertolt Brecht: poemes i cançons), amb Carme Sansa i Josep Montanyès. Abans de gaires mesos veurà la llum el primer volum de l'edició de la obra teatral completa de Brecht traduïda al català. Una iniciativa de l'Institut del Teatre coordinada per Feliu Formosa. Paral·lelament, aquest mateix institut prepara, per al mes de novembre, un seminari internacional comissariat per Ricard Salvat que, a final d'any, dirigirà també una obra de Brecht, encara no escollida, oferta pel Centre Dramàtic del Vallès.

Anna Maria Dàvila

Brecht a València, una aproximació

El centenari de Brecht fa que ens interroguem sobre la influència de les estrenes d'aquest autor a València seguint el solc dels títols que més se'n recorden. Les conclusions són més aviat negatives, sobretot si prescindim de les influències personals.

El Teatre Universitari no va estrenar cap obra de Bertolt Brecht fins ben entrada la dècada dels 60. La dada és significativa, si tenim en compte que sovint s'ha parlat de l'enorme devoció que per aquest autor teatral va haver-hi entre nosaltres. Doncs bé, si pensem en la força que tenia la política en el món universitari, i sobretot la mitificada cultura europea, les obres estrenades durant aquest període no permeten parlar de gaire influència.

És per uns altres camins que la influència de l'obra brechtiana es

va anar estenent entre els autors del moment. Així cal parlar de José Sanchis Sinisterra, que més tard havia de confessar la seua admiració per Antonin Artaud, Samuel Beckett i, és clar, per Bertolt Brecht. Durant els anys 1965 i 1966 les activitats de l'Aula de Teatre, aleshores dirigida per Sinisterra, s'havien de centrar en el teatre èpic de Brecht i només el març del 1966 tingué lloc a l'Aula la primera sessió experimental de l'Aula i Seminari de Teatre a partir de textos de Brecht.

En aquest moment s'estrena *La escena de la calle* (*Modelo tipo*

de una escena de teatro épico), obra basada en el testimoni ocular d'un accident que expressa les circumstàncies del fet analitzant les reaccions de la gent que es va reunint al seu entorn. Aquesta estrena ha estat estudiada pel professor de la Universitat Autònoma de Barcelona Manuel Àlvar.

Tres obres per a una dècada.

Pel que fa a les estrenes del Teatre de la Generalitat Valenciana —que primerament s'anomenava Centre Dramàtic—, la primera obra de Bertolt Brecht es repre-